

Hvorfor ”systematik” og video ?

De grundlæggende valg og teorier bag vores arbejdsmåde

De grundlæggende valg tager udgangspunkt i de udviklingshæmmede borgeres funktionsvanskeligheder og livssituation. Det drejer sig om mennesker, der i varierende grad er afhængige af meget omfattende og indgribende hjælp og som samtidig, ud fra deres status som ligeværdige borgere, er forpligtigede til at yde i forhold til deres forudsætninger og dermed bl.a. have mulighed for at opleve sig nødvendige og kompetente i eget og evt. andres liv.

Den systematiske arbejdsform (traditionel videnskabelig metode appliceret i en pædagogisk kontekst) forsøger blandt meget andet at besvare 2 spørgsmål:

Hvilken tilgang skal man benytte sig af for at sandsynliggøre, at begreber som selvstændighed, delagtighed og kontinuitet i egen tilværelse reelt bliver sat i fokus for borgeren, og hvorledes styrer man de pædagogiske processer og modvirker de negative konsekvenser af, at så mange professionelle personer er involverede og ansvarlige?

Udviklingshæmmede mennesker har behov for hjælp til et eget liv. De er ikke syge og skal ikke behandles. Derfor er strategier der tilsigter behandling/helbredelse kontraindicerede. Disse personer er berettigede til at få den hjælp, som fremmer maksimal selvstændighed, ansvar og delagtighed i deres egen tilværelse. Med andre ord en indsats, der fordrer et pædagogisk indhold og en pædagogisk tilgang til hjælpen. Dermed er også sagt, at metoden har ”adfærden” og ”adfærdsændringen” i centrum.

M.h.t. livssituationen i øvrigt for de udviklingshæmmede, der er aktuelle i denne sammenhæng, er det, som nævnt, karakteristisk, at de, her og nu og igennem deres tilværelse, vil være omgivet - og afhængige af et stort antal professionelle personer, der over tid, i varierende tempo, bliver udskiftet.

Da en udviklingshæmmed person oftest kun i ringe udstrækning er bærer af sin egen historie og forsvarer af sin egen udvikling bliver,

- dokumentationen af det pædagogiske arbejde
- kontinuiteten og videreudviklingen i borgerens tilværelse og
- overensstemmelsen og genkendeligheden i måden man forholder sig til vedkommende, centrale punkter i den praktiske pædagogik og opgaver, der berettiger og forklarer den systematiske tilgang.

Arbejdsformen er udviklet over mange år (siden 1981) på baggrund af erfaringer omkring pædagogikkens betingelser i et bredt perspektiv. Som en konsekvens heraf er fokus ikke blot rettet mod det konkrete samspil mellem det pædagogiske personale og de enkelte udviklingshæmmede borgere.

Hele organisationen omkring det pædagogiske arbejde er undervejs kommet i centrum og spørgsmål om ledelse, uddannelsesstrategi, strukturer, holdninger og etik er blevet erkendt som uhyre afgørende for, hvorledes kerneydelserne udvikler sig.

I hvilken udstrækning det lykkes at sikre en friggørende kontakt (kontakten til beboeren skal føre til at vedkommende udvikles) til den udviklingshæmmede borger og et liv byggende på et rimeligt mål af kontinuitet og kvalitativt livsindhold beror således på mange faktorer. Denne metode er infinit og postulerer ikke sandhed, men derimod en stadig stræben efter at udvikle og kvalificere.

Metoderne/”værktøjerne”

I forhold til det daglige konkrete samspil mellem beboer/arbejdstager og personale kan nævnes to aspekter:

Projektarbejdet:

Planlagte, systematisk gennemførte og målsatte arbejdsindsatser, hvor man indenfor en kortere horisont søger at ændre adfærden hos både beboer og personale. Udviklingen af borgerens færdigheder (i mere generelle termer eksempelvis: overgangen fra omverdensstøtte til egenstøtte) skal altid modsvares af en læring og tilbagetrækning for personalets vedkommende, der giver plads til de nye færdigheder.

Det er af største vigtighed, så godt som muligt, at kunne kontrollere/styre disse processer, da der er mange forhold, der arbejder imod, at personer, der er omgivne af mange professionelle, udvikler større selvstændighed. Faktisk er det mere almindeligt og sandsynligt, at borgere, der modtager den slags støtte, bliver mere afhængige og hjælpeløse.

Den daglige feed back-proces: hvor personalet, i gruppen og hver for sig, via videooptagelser af deres samspil med beboerne udvikler deres tilgang til den pædagogiske rolle.

Af typiske hjælpemidler i disse processer kan nævnes følgende:

16-punktskemaet:

En gennemgang og sammenfatning af den enkelte borgers færdigheder set i forhold til 16 parametre. Fulgt op af valget af nogle fokuspunkter, der f.eks. på længere sigt vil kunne være udviklingsområder for den enkelte og som bl.a. vil kunne genkendes i de projekter, der vil blive gennemført.

Projektbladet og Projektsammenfatningen:

Dokumenter, der indrammer det konkrete projekt, skaber udgangspunkt for ejerskab blandt den ansvarlige gruppes medlemmer og dokumenterer det pædagogiske arbejde.

Uge-skemaet

En stiliseret oversigt over hvorledes borgeren er beskæftiget *evt. og/eller ubeskæftiget* alle ugens dage fra morgen til aften med angivelse af omtrentligt tidsforbrug.

Zig-Zag-skemaet

Et skema/program der præcist beskriver, hvorledes et samspil mellem en beboer og et personale på et givet tidspunkt skal foregå. Skemaet definerer ansvar og indsats i en situation, hvor beboeren modtager hjælp og har til hensigt, gennem repetition og genkendelighed, at optimere beboerens muligheder for at kunne agere selvstændigt.

På det organisatoriske niveau er der i årenes løb udviklet nogle roller, ansvarsområder og fora, der har vist sig at være nødvendige for at støtte kerneydelsen.

Grundkurser

Indføring i de pædagogiske principper og metoder for nye medarbejdere og ledere.

Afdansningsbal

Projektfremlæggelser og erfaringsudveksling i større fora på tværs af medlemsorganisationerne.

Projektlederuddannelser

Toårige uddannelsesforløb hvor der undervises i de pædagogiske principper og metoder med udgangspunkt i deltagerens egne projekter.

Interne supervisorer

Rekrutteres typisk fra projektledergrupperne. Deres rolle går ud på at supervisere projektlederne og deres grupper og udbrede erfaringer internt i organisationerne.

Styregruppen

Lederne fra de involverede arbejdssteder er repræsenterede i styregruppen. Styregruppen udvikler, planlægger og koordinerer de forskellige aktiviteter. Gennem lederens deltagelse og ansvar i styregruppen sikres en optimal sammenhæng mellem uddannelse, undervisning og hverdag. Lederens fysiske tilstedeværelse i dagligdagen og i de pædagogiske fora er afgørende for, at pædagogikken som kerneydelse får den nødvendige status og opmærksomhed.

Hvis man ser på nogle af de traditionelle uddannelses- og supervisionsmetoder, som vi var afhængige af indtil for 30 år siden, f.eks.:

Observatører

Deltagende observatører

Case-fremlæggelse

Rollespil

Filmfremvisning af "fremmede" eks.

Ect.

- så må man konstatere, at "videoens" tilkomst udgør et kvantespring blandt de pædagogiske metoder.

-

Video som redskab

"Videoens" helt unikke fordel er at virkeligheden kan:

- "stoppes"/"fastholdes" og "spoles tilbage",
- deles med relevante, men ikke primært involverede personer
- dokumenteres med en hidtil ukendt grad af objektivitet og uanfægtelighed.

Dermed lægger brugen af video op til helt andre arbejdsmetoder end man traditionelt har været i besiddelse af.

F.eks. muliggør videoen, at personalet individuelt og i grupper kan være deres egne lærere og dermed i en vis udstrækning frigøres fra den traditionelle afhængighed af eksperter.

Uddannelse og kvalifikation bliver langt mere tilgængelig for den enkelte medarbejder og det, at anskue sit arbejde udefra og i et overordnet perspektiv, bliver en del af hverdagen i stedet for en i bedste fald eksklusiv hændelse.

"Videoens" mulighed for at opfange og fastholde detaljer er uovertruffen og vil ofte være afgørende for forståelsen af processerne mellem personale og borgerne.

Det bliver langt lettere for de professionelle at skabe genkendelighed i deres tilgang til beboere og brugere, og fejltagelser og "pædagogiske blindgyder" kan opdages og afhjælpes på en professionel og lempelig vis. Når vi kan dele et perspektiv på virkeligheden via videooptagelsen, så bliver bl.a. vores tolkninger mere kvalificerede og der opstår et fælles ejerskab, som danner et robust grundlag for vores pædagogiske dispositioner.

Begrebet "enighed" får en helt ny dimension og "uenighed" bliver nu mulig at bearbejde ud fra et konkret forlæg.

Hvis man ikke kan videofilme?

Brugen af video indgår som en integreret del af den systematiske arbejdsmetode. I de snart 30 år vi har arbejdet med denne model, er der måske et par håndfulde situationer, hvor det absolut ikke har været muligt at videofilme. Der er al mulig grund til at gøre sig store anstrengelser for at kunne bruge dette medie, men i de få tilfælde, hvor det ikke kan lade sig gøre, er det måske bedst at forbigå det i tavshed. Der er rigelig at foretage sig i øvrigt.

Per Ankjær
cand. psych.
April 2010